

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1378 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoirazimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta'siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O'zbekiston respublikasida aholi bandligini ta'minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o'g'li	
O'zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta'minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta'sirini ekonometrik tahlil qilish	48
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti	60
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Qishloq xo'jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	67
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik)	72
Qodirov Farxod Amirovich, Bo'riyeva Qundiz Muratbaevna	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
Mahamatova Maftuna	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o'zbekiston miqyosida.....	83
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o'g'li	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo'llari.....	110
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida	117
Nodir Xidirov G'iyosaliyevich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning likvidliligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati	122
Bauyetdinov M.J.	
Теоретические подходы к определениям агрессии социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей	128
Алимова Райхона Баходировна	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
Komilov Umidjon Normurod o'g'li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	

Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari	143
Nematulloyev Suxrob Sobirovich	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining V.Z. Vlasov usuli asosida analitik tadqiqi	148
Kamola Xaydarova	
"Sibir daryolarining burilishi" loyihasining tarixiy va retrospektiv tahlili	153
Mahmudov Nosir Mahmudovich	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli	159
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises	165
Khalilov Bekzod Akhmatovich	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
Mirtursunova Dinara Anvarovna	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
Tangriyev Izzat Raxmatullayevich	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish	186
Nodirov Azizxon Asrorovich	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari	192
Bexzod Qo'ziboev	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста	197
С.С. Убаева	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati.....	201
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari.....	206
Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili.....	210
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxлари strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	216
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Qishloq xo'jaligini "yashil" iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati	221
Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "yashil investitsiyalar" dan foydalanishning xorij tajribalari	225
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
Raxmonova Feruza Musaqulovna	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlikka ta'siri.....	240
Karshiyev Adham Anvarovich	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatlari.....	245
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
Talapova Nargiza Baxriddinovna	

“Deviant xulq-atvorli o’smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari”	255
Saidbekova Feruza Anvarbek qizi	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari	258
Nutfullayev Shohrux Mexli o’g’li, Qurbanov Ulug’bek Erkinovich	
Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет	262
Фозилова Фирангиза Комиловна	
Tijorat banklarining o’zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta’siri	270
Masharipov Rasulbek Jo’rabekovich	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo’nalishlari	273
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich	
O’zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi	277
Adilov Zuxriddin Marip o’g’li	
Qishloq xo’jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish va bozorlararo aloqalarining statistik o’zgarish tendensiyalari	281
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Iqtisodiy bilimlarni shakllanishi va rivojlanishi	286
Po’latov Abdulloh Xolxo’jayevich	
Теоретические основы эффективного управления финансовыми ресурсами предприятий с государственной долей (на примере узбекистана)	291
Ахмедов Дилшод Турсункулович	
Robototexnika asoslari va maktab ta’limida qo’llanilishi	298
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o’g’li	
Sun’iy intellektlar yordamida o’quvchilarni hayotiy faoliyat ko’nikmasini shakllantirishi	303
Mirxasilova Zulfiya Kochkarovna, Abdurahmanova Ozoda Djo’rayevna, Kurbanov Azimjon Jo’raboy o’g’li	
Levi tengsizligi uchun A.N. Kolmogorov teoremlari	316
Saypiddinov Shukrullo Sadrdinovich, Baxramov Rustamjon Qambarali o’g’li	
Rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish afzalliklari	320
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
O’zbekiston respublikasining mdh mamlakatlari bilan tashqi savdo faoliyati tahlili: o’zgarish tendensiyalari va istiqbollari	326
Ilyosov Asrorjon Axrorjon o’g’li, Abdullaev Alisher Maxmudovich, Tuxtasinova Muxayyo Mirzasultonovna	
Elektron tijoratni rivojlantirishning xorij tajribasi	330
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Inson resurslarini o’rganishning asosiy yondashuvlari: mohiyat-ta’rifiy tahlil	336
Bakirov Qobiljon Mamatyusupovich	
Bandlikni ta’minlashda davlat tomonidan institutsional muhit yaratishning roli	340
Dilorom Tojiboyeva, Umida Ravshanovna Anvarova	
Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish maqsad va choralari	346
Xoliyorov Xomid Boynazarovich	
Разработка экспертной системы для оценки финансового состояния предприятия	352
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Farg’ona vodiysi viloyatlarida kichik biznes ko’rsatkichlarining o’zgarishi: panel regressiya tahlili	362
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi	
O’zbekiston Respublikasida makroiqtisodiy ko’rsatkichlarni hisoblashdagi asosiy muammolar va ularning yechimlari	368
Farmonov Ilhomjon Iqboljon o’g’li	
Xorijiy tajriba asosida korxonalar innovatsion faolligini boshqarishni takomillashtirish	374
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
Mahalliy davlat hokimiyati organlarida milliy kadrlar zaxirasini shakllantirish	380
G’aniev Elyor Sobirjonovich	
O’zbekistonda sirkulyar iqtisodiyotga o’tishning ahamiyati	386
Mirzayev Muzaffar Maxmudovich	

The role of international investments in greening and ecological rehabilitation of the aral sea region	392
Ospanova Feruza Bazarbaevna	
“Зеленое направление” совершенствования бухгалтерского учета	397
Ибрагимов Гайратжон Артикович	
Xarajatlarni kelib chiqish joylari va javobgarlik markazlari bo'yicha hisobga olishni takomillashtirish	403
Xamidova S.Ya.	
Mintaqalarni iqtisodiy rivojlantirishning metodologik asoslari va ularni takomillashtirish.....	409
Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
O'zbekistonda kichik turar joy biznesini rivojlantirishda xorijiy tajribalar	414
Yo'ldashev Bekzodjon Sherzodjon o'g'li	
Tijorat banklarida davlat maqsadli dasturlarini moliyalashtirish yuzasidan ilmiy-nazariy qarashlar.....	419
Shodiyev Shuhrat Sunnat o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing strategiyalaridan foydalanishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	426
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Risk management in commercial banks, methodological approaches and practical implementation	433
Baymuratova Zina Aqilbekovna, Jarilkapova Naubaxar Paraxat qizi	
The impact of competition on economic growth: evidence from uzbekistan's automotive industry.....	439
Saydaliyeva Dilrabo Baxriddin qizi	
Raqamli texnologiyalarning oliy talim xizmatlarini rivojlantirishdagi o'rni.....	444
Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna	
Развитие производства сельскохозяйственной продукции путем развития цифровых технологий.....	450
Юсупов Мухиддин Соатович	
Tijorat banklarida loyihaviy moliyalashtirish risklarini boshqarish amaliyotini takomillashtirish	457
Berdiyev Akram O'ktamovich	
Iqtisodiy tarmoqlarni soliqqa tortish orqali investitsiya loyihalarini rivojlantirish.....	463
Sharipov Eldor Salohiddin o'g'li	
Iqtisodiyotda investitsiya va kredit salohiyatini bank faoliyatiga ta'siri.....	468
Ergashova Nilufar Sobirovna	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish	473
Tashmukhamedova Karima Samatovna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari va istiqbollari.....	479
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Xalqaro sayohat lug'ati va uning shakllanishi.....	487
Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va uni o'zbekiston respublikasi hisob tizimini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati.....	492
Quvvatov G'olibjon Baxtiyor o'g'li	
Kooperatsiyalarning tutgan o'rni va ahamiyati.....	501
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	
Использование методов математического моделирования при внедрении коммерческих автоматических систем	505
Курбанова Рахима, Ахмедов Мехрохжон	
Tijorat banklari kapitalidagi davlat ulushini kamaytirish yo'llari.....	511
Vasiyev Alisher Samiyevich	
Механизмы трансформации неформального сектора в официальную экономику на основе финансовых инструментов.....	515
Кошанов Абдимурат Азат ули, Муртазаев Шахрух Коньскайлиевич	

The impact of tourism on the economy of Uzbekistan	519
Xaydarova Marjona, Muxamedboyeva Muxlisa, Umarov Kamron, Usmanova Aziza	
Mintaqada gastroturizm rivojlanishining iqtisodiy asoslari va zamonaviy tendensiyalari	525
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Tikuv-trikotaj korxonalari brend jozibadorligini oshirishning ilmiy-nazariy jihatlarini	535
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	
Bank tizimida hisobotlarni avtomatlashtirish texnologiyalari	542
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Engineering programs in Uzbekistan on the verge of fifth industrial revolution	547
Khasan Khankeldiyev	
Aksiyadorlik jamiyatlarining boshqaruvini yaxshilashda korporativ madaniyatning ahamiyati	551
Akramova Nazokat Israilovna	
Tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rni	562
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
O'zbekiston sanoat tarmoqlarida kooperatsiya asosida tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish tizimini takomillashtirish yo'llari	572
Xalilova Sevaraxon Alijon qizi	
Moliyaviy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichlari va ularning tahlili	578
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
Tijorat banklarining mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rnini tahlil qilish	583
Kilicheva F.B., Mengnorov A.A., Bozorova O.R.	
Bog'dorchilik tarmog'ida klasterlarni joriy qilishda yevropa tajribasini qo'llash imkoniyatlari	591
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
To'qimachilik klasterlarini boshqarishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	598
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Barriers to tourism infrastructure development in uzbekistan: a critical analysis	605
Sarvinov Shodmonova	
Xalqaro bozorda qishloq xo'jaligi mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirish	609
Mengnorov Almardon Abdirahmonovich	
O'zbekiston respublikasida infratuzilma loyihalarini amalga oshirishdagi risklarni boshqarish	620
Yusupova Zilola Ismoiljon qizi	
Korxonaning iqtisodiy barqarorligiga erishishning zamonaviy tendensiyalari	626
Iminova Nargizaxon Akramovna	
Qishloq joylari maishiy xizmat ko'rsatish sohasida axborot resurslaridan samarali foydalanish	631
Xamdamov Eldor Toshmurovich	
Meva-sabzavotlar eksportida transport koridorlari va vositalarini tanlash xususiyatlari	636
Yusupov Muxiddin Soatovich	
Рынок рабочей силы в узбекистане и ее воспроизводство	644
Шакиров Амаль Улугбекович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Деньги и их функции в экономике	650
Мурадиллаев Мансур Мехроживич, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Развитие сельского хозяйства в узбекистане	654
Махмудов Алишер Мухтарович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Инвестиции и инновации в химической промышленности узбекистана: современные тенденции и перспективы	658
Хусаинов Равшан Рахимович, Султанходжаев Аманулла Асадуллаевич	
Tijorat banklari aktivlarini boshqarishni takomillashtirish	666
Mardonova Shoxsanam Baxodirovna	
Definition of agritourism as a multifunctional development in rural areas	672
Aktamov Olimjon Abdugani ugli	
Kameral soliq tekshiruvida smart texnologiyalarini ma'lumotlarini soliq organlarining ma'lumotlar bazasida shakllanishi	680
Qurbonov Muxiddin Abdullaevich	
Проблемы регулирования государственно-частного партнерства и рекомендации по их решению (на примере безработицы в республике узбекистан)	687
С.Э. Холмуратов	

Автоматизация аудиторских процедур с использованием искусственного интеллекта.....	692
Ходжарахманова Назира Бахтияр кизи	
Past karbonli iqtisodiyotga o'tish zaruriyati va uning omillari.....	701
Valiyev Axliddin Aropitdinovich	
Yengil sanoatda zamonaviy tikuv mashina-kichik robotlarning mexanizmlarini mukammallashtirish	705
Sirojova Muxabbat Sodiq qizi, Kurbanov Fazliddin Aminovich	
Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish tizimining institutsional va iqtisodiy asoslari	710
Kuzieva Nargiza Ramazanovna, Bobomuratova Manzura Panji qizi	
Foyda solig'i bo'yicha bo'nak to'lovlarni to'lash tartibi	717
Yangieva N.S.	
Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini soliqlar vositasi qo'llab-quvvatlashning amaldagi holati	722
Turanboyev Boburjon Qodirjon o'g'li	
Motivation, goal-setting, and organizational performance: a case study from uzbekistan's chemical industry	726
Mamataliev Anvar Ergashevich, Bobur Urinov	
Применение искусственного интеллекта при организации налогового администрирования узбекистана	733
Н.А. Артиков	
Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish zaruriyatini keltirib chiqaruvchi omillar.....	737
Sharofiddinova Gulnoza Iloxmonovna	
Raqamli texnologiyalarning tijorat banklari samaradorligiga ta'siri	745
Maksudov Avazbek Ulug'bek o'g'li	
Suv tanqisligi sharoitida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish asoslari	750
Qosimov Maxamatjon Sulaymanovich	
Rivojlanayotgan iqtisodiyotda raqamli va raqamli bo'lmagan korxonalar tahlili	761
Raxmonov Nodirjon Raxmonjon o'g'li	
Aholining o'rtacha umr ko'rish yoshini o'zgarishi sharoitida keksalarning ijtimoiy ta'minotiga xavflarning ortishi.....	767
To'irov Shohboz Ziyodullo o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida moliyaviy nazorat samaradorligini ta'minlash ichki nazorat xizmatlari	773
Xaydarov Baxrom Xolmuradovich	
Moliya bozorida xususiy banklar faolligini ta'minlash istiqbollari	777
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Budjet daromadlari ijrosini ta'minlashda soliqlar hisobi va tahlilining ahamiyati	782
Abdullaev Abror Bozarboevich	
Aholi daromadini oshirish yo'llari.....	803
Shadmanov Baxodir Sherkulovich	
Tourism and regional identity in Uzbekistan: balancing heritage and development	808
Raximova Nilufar Aminovna, Abdukholikova Farida Erkinjon qizi	
O'zbekiston sanoat korxonalarning fond bozorida ishtiroki tahlil va muammolari.....	815
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik loyihalarini moliyalashtirish va amalga oshirish tahlili	823
Karabaev Sanjar Abdusamatovich	
Globalashuv sharoitida milliy korxonalarning eksport salohiyatini boshqarish masalalari	832
Qodirov Humoyun Tolibjon o'g'li	
Бизнес-планирование и прогнозирование деятельности организации.....	836
Алимов Бехзоджон Наврузжонович	
Farg'ona vodiysida ekoturizm – kambag'allikka qarshi kurashning yangi imkoniyatlari	840
Soliyeva Nilufar Muxtorjon qizi	
Aholi turmush darajasi baholash bo'yicha dasturiy ta'minot ishlab chiqishda horij tajribasini o'rganish	844
Tursunov Farxod Baxodir o'g'li	
Mintaqa aholi turmush farovonligiga ta'sir qiluvchi omillar tasnifini ishlab chiqish.....	848
Xodjanijazov Shohruh Yuldashevich	
Xususiy oliy ta'lim muassasalari menejmentining nazariy jihatlar va o'ziga xos xususiyatlari.....	856
Karimov Ulug'bek Usmonovich	

Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	861
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
Повышение инвестиционной привлекательности – важное условие повышения конкурентоспособности предприятий.....	865
Каримова Дилафруз Садирдин кизи	
Yevropa ittifoqi davlatlari tijorat banklarining soliq to'lovlarini amalga oshirish tartibi	870
Komolov Odiljon Sayfidinovich	
Boshqaruvda innovatsiyalarni hisobga olgan holda agrokorxonalarni davlat tomonidan rag'batlantirishning zamonaviy yondashuvlari	878
Shaniyazova Zamira	
Практические аспекты применения статистических методов контроля качества на предприятиях.....	883
Усманов Илхом Ачилович, Усманов Фарзод Шохрухович	
Yashil iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sishning yangi paradigmalarini shakllantirish: nazariy asoslar va amaliy talqinlar.....	891
Alimova Guzal Abduraximovna	
Xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyati samaradorlik ko'rsatkichlarining nazariy va metodologik tahlili	895
Qo'ziyoyev Boxodir Azzamboy o'g'li	
Kutubxonalarda raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes-modellarni ishlab chiqish.....	900
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri sug'urtalash operatsiyalari bo'yicha xarajatlarni xalqaro standartlar asosida hisob va hisobotda aks ettirish uslubi-yatini takomillashtirish	905
X.A.Raximov	
Kameral soliq tekshiruvda smart texnologiyalarini ma'lumotlarini soliq organlarining ma'lumotlar bazasida shakllanishi.....	910
Ergashev Uyg'un Jabborovich	
Obligatsiya moliya bozori instrumenti sifatida, milliy obligatsiyalar bozori	916
Avezov Ibrohim Ilxomovich, Yaxshiboyev Jahongir Abdalimovich	
Barqaror rivojlanish doirasida ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv (ESG) ko'rsatkichlarining yashil texnologiyalar innovatsiyasiga ta'sirini baholash.....	921
Meliqo'zieva Dilrabo Muxitdin qizi	
Yashil iqtisodiyot – barqaror taraqqiyotga olib boruvchi yo'l.....	925
Xalilova Aziza Rustamovna	
Научно-теоретические основы экономической и эколого-экономической эффективности предприятий горнодобывающей промышленности.....	930
Раматов Зафарбек Жуманиязович	
Xitoyda eksport faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari.....	938
D.E.Qarshiev	
Kichik sanoat zonalarida investitsion jozibadorlikni oshirishni investitsion faollikka ta'siri.....	943
Mannapova Shaxnoza Elshodovna	
Mahalla institutining samaradorligi tahlili: so'rovnoma yondashuvi	947
Bahriddinov Viqorjon Akbar o'g'li	
Формирование человеческого капитала в условиях демографических изменений: опыт и перспективы для узбекистана.....	955
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
Farmasevtika kompaniyalari raqobatbardoshligini oshirishda marketing strategiyalaridan foydalanish yo'nalishlari	962
Baxrombek Bobojonov	
“Hududlarda sug'urtaga bo'lgan talabning ekonometrik tahlili” bekberganova mohira ravshonbekovna	967
O'zbekiston Milliy universiteti	
O'zbekiston va xalqaro amaliyotda raqamli marketing vositalaridan foydalanish: muammolar va yechimlar	973
Uzoqova Dilnoza Yusuf qizi	
Условия эксплуатации и экологическая безопасность автотранспортной системы на основе энергосберегающих технологий	978
Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
O'zbekiston tibbiyot muassasalarida moliyaviy resurslardan foydalanishda xorijiy tajribalarni qo'llash.....	982
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	

Buxgalteriya hisobining samaradorligini oshirish yo'llarida zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar	987
Sattorov Mirjahon	
Особенности маркетинговых стратегий в условиях ограниченных ресурсов и узкой потребительской аудитории	991
Дебердиев Анвар	
DEbitorlik va kreditorlik qarzlarini auditini rejalashtirish masalalari.....	995
Tulovov Erkinjon To'liqin o'g'li, Ibragimova Iroda Rashid qizi	
Инвестиционная программа узбекистана по привлечению иностранных инвестиций	1000
Камилова Наргиза Абдукахоровна, Бекмуратов Шухрат Даулетмуратович	
Turistik mahsulotni shakllantirishda turistlar hayoti xavfsizligini ta'minlash.....	1005
Raxmonov Siyovush Turob o'g'li	
Uglerodsiz energiyaga o'tishda o'zbekistonning yashil strategiya yo'l xaritasining integratsiyasi va ta'siri.....	1011
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Цифровая устойчивость регионов: применение аналитики больших данных для оценки и управления экологическими рисками	1016
Маликов Шохрух Шокирович, Камалов Шухрат Камалович	
Разработка риск-ориентированной модели внутреннего контроля предприятия на этапе планирования налогов в условиях дистанционного налогового мониторинга	1024
Галеева Н.Н., Э.А.Халикова, Абдусаломова Гулчеҳра Мирзо кизи	
Анализ результатов инструментальных методов исследований у детей с врожденными пороками сердца	1029
Мухаммадиева Лола Атамурадовна	
Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda monetar omillardan samarali foydalanish yo'nalishlari.....	1036
Uskenbaeva Dilnoza Boxodir qizi	
Факторы повышения эффективности управления в государственном секторе.....	1043
Махмудова Севара Улугбековна	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati	1048
Rajabbaeva Dildora Zakirovna, Aripova Aziza Alisherovna	
Boshqaruv jarayonlarini tashkil etishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1053
Jo'rayeva Niginaxonim Xursand qizi	
Jahonda eksportni qo'llab-quvvatlash amaliyoti.....	1057
Xudoynazarov Sherzod Ismoilovich	
Raqamli moliyaviy texnologiyalarni korxona darajasida joriy etish orqali moliyaviy barqarorlikka erishish strategiyasi	1063
Soibov Nozimbek Faxridin o'g'li	
Применение методов PMBOK в управлении рисками проектов	1070
Гулираъно Носирова Абдулазиз кизи	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda aholi farovonligining o'rni va ahamiyati	1073
Bobaev Isroiljon Abdinabievich	
Вопросы инновационных инвестиций в контексте международной экономической интеграции	1078
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
Yashil iqtisodiyotga o'tishning nazariy va amaliy jihatlar hamda tendensiyalari.....	1083
Samiyev Abdurashid Qaxramonovich, Shermuxammedov Begzodjon Usmonovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar samaradorligini ta'minlash yo'llari.....	1087
Nazarov Qilich Xolmuradovich	
Improving the organizational and economic mechanisms for the development of tourism in the republic of karakalpakstan	1092
Tleumuratov Baxadir Genjemuratovich	
O'zbekistonda tumanlar barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash yo'llari (Surxondaryo viloyati misolida).....	1097
Qosimova Nodira Saidovna	
Innovatsion iqtisodiyotni shakllantirishning asosi sifatida innovatsiyalar.....	1102
Azizova Maliha Farrux qizi	

Влияние инвестиций на инновационное развитие и повышение конкурентоспособности экономики узбекистана	1106
Максудова Шахзода	
Возможности снижения затрат на логистику за счет цифровых технологий	1112
Олимова Бахора Шухратовна	
Yashil texnologiyalar va ularning iqtisodiy tizimga ta'siri.....	1116
Sultonov Omon Juma o'g'li	
Iqtisodiy o'sishning makroiqtisodiy faktorlari va ularning ta'siri	1121
Zuvaydullaev Nematullo Oybek o'g'li	
Роль управления производством в условиях модернизации экономики.....	1125
Гулов Мухтор Очилович	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni va ahamiyati	1129
To'rayev Shavkat Shuxratovich	
Роль цифрового маркетинга в продвижении туристических направлений.....	1136
Муродова Наргиза Уткировна	
Развитие финансовых рынков в странах снг: проблемы и перспективы.....	1140
Рузиев Зафар Икрамович, Каримов Ислон Ураз угли	
Современные инструменты продвижения бренда в условиях цифровой экономики.....	1145
Темирова Феруза Сагдуллаевна	
"Raqamli asrda axborot xavfsizligi: it texnologiyalar bilan xavfsizlikni ta'minlash yo'llari"	1149
Sherzod Rajabov	
Государственное регулирование инвестиционной деятельности: проблемы и направления совершенствования.....	1152
Шухрат Турсунов, Икромов Хасан Зафарович	
Economic incentives and barriers to sustainable transition in agribusiness: a comparative study of organic and conventional farming systems	1157
Mubina Toirova	
Цифровая трансформация банковской системы узбекистана: анализ внедрения fintech-решений в государственных банках	1162
Абдурахимова Дилора Каримовна	
Ta'lim muassasalaridagi ba'zi jihatlar	1167
A'zam Qutbiddin A'zam-zoda	
Klasterlar hisob siyosatida boshqaruv hisobining metodologik asoslari.....	1173
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Egri soliqlarning mohiyati, genezisi va rivojlanish tendensiyalariga oid nazariy munozaralar xususida	1179
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Ekologik mehmonhona faoliyatini rejalashtirish maqsadlari va vazifalari	1186
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Investitsiya loyihalarining iqtisodiy va moliyaviy samaradorligini oshirish istiqbollari.....	1200
Jo'rabekova Xumora Muzaffar qizi, Saidov Rasul Boltabayevich	
O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlarini moliyalashtirish manbalarining tahlili.....	1204
Aliyev Arslon Salom o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasining iqtisodiy ko'rsatkichlarini statistik tahlil qilish	1213
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
Xorijiy davlatlarda boylik solig'i va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	1219
Ruziyev G'anisher Usarovich	
Yer fondi va undan samarali foydalanishning nazariy asoslari (Samarqand viloyati misolida)	1225
Xoshimova Sevara Baxromovna	
Iqtisodiy-ekologik tizimlarni boshqarishga ta'sir etuvchi omillarning ilmiy asoslari	1229
Kuldoshev Asliddin Tursunovich	
Влияние финтех-услуг на финансовую инклюзию в сельских регионах узбекистана.....	1236
Абдурахимова Дилора Каримовна	
Surxondaryo viloyati sanoat sohasining asosiy ko'rsatkichlari tahlili.....	1240
Kuvanchiyeva Mehriniso Davlyatgeldi qizi	
A critical evaluation of strategic management's role in promoting sustainable development in Uzbekistan	1245
Ismatova Mahliyo	

O'zbekistonda turizm xizmatlari eksportini oshirishda zamonaviy infratuzilma va texnologiyalarning integratsiyasi.....	1251
Akmal Bakhromov	
Trends and reforms of corporate governance in state-owned enterprises.....	1257
F.Djalilov	
Переоценка долгосрочных активов в нефтегазовой промышленности и определение финансового результата от переоценки.....	1269
Махкамова Саида Гайратова	
Oziq-ovqat mahsulotlari korxonalarini integratsiyalashuv jarayonlarini boshqarish samaradorligini oshirish.....	1275
Xojiev Ibroxim Ikramovich	
Sug'urta kompaniyalari moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim shartlari.....	1280
Allanazarova B.K.	
P2P lending and crowdfunding as alternative sources of financing for small business in Uzbekistan.....	1286
Abdurakhimova Dilora Karimovna	
O'zbekistonda soliq nazoratining huquqiy va tashkiliy asoslarini takomillashtirish yo'llari.....	1290
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Oymatova Gulnura Mirjamolovna	
Applications of hyperbolic geometry in physics and biology.....	1295
Khaknazarova Khurshidabonu Kenjaevna, Otakulova Rukhshona Akram kizi	
O'zbekiston temir yo'llari tizimining transformatsiyasi: modernizatsiya, raqamlashtirish va qayta tuzilish yo'nalishlari.....	1301
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich	
The role of tourist product diversification in sustainable tourism development.....	1305
Raxmonov Shuxrat Shavkatovich, Alimova Mashhura Toirxonovna	
Temiryo'l transporti turi tavsifi.....	1310
Shodmonbekova Nodira Kamoljon qizi	
Namangan viloyatining turizm salohiyatini rivojlantirish istiqbollari: Hududiy raqobatbardoshlik va innovatsion yondashuvlar.....	1314
Khusniddin Egamnazarov	
Kiberxavfsizlik: it infratuzilmasini himoya qilishning zamonaviy usullari.....	1321
D. Sh. Usmanbayev	
Mahalliy budjetlar daromad bazasini tahlili.....	1325
Qurbonov Nuriddin Ro'ziqulovich	
Развитие цифровых финансовых услуги в банковской системе Республики Узбекистан.....	1333
Абдурахманова Матлуба Махамдаминовна	
Avariya rejimlarida kichik yuklamali elektr ta'minoti tizimlarining kabel izolyatsiyasi monitoringini avtomatlashtirishning zamonaviy yondashuvlari.....	1339
Mirzoyev Narzulla Nuriddinovich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich	
Analysis of increasing the speed of information exchange between the control interface and execution mechanisms in emergency mode in intelligent systems.....	1346
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'lu Assistant	
Sa'noat korxonalari va mexatron robotlarni optimal avtomatlashtirish va boshqarishda sun'iy intellektning ahamiyati.....	1351
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul o'g'li, Abdullayeva Saodat Mengbayevna, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich	
Korxonaning moliyaviy holatini baholashda zamonaviy tahlil uslublarining qo'llanilishi.....	1355
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Suleymanova Asel Armanovna	
Xizmat ko'satish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar va raqamli texnologiyalarning ahamiyati.....	1360
Mirzayeva Shirin Nodirovna	
Rekreatsiya turizmi va sog'lomlashtirish xizmatlari integratsiyasi.....	1365
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini rivojlantirishda ba'zi iqtisodiy yondashuvlarning nazariy jihatlar.....	1369
Iskandarova D.B.	
Yashil (eko) investitsiyalarni tijorat banklari orqali moliyalashtirish.....	1373
Kamilova Iroda Xusniddinovna	

YASHIL (EKO) INVESTITSİYALARNI TIJORAT BANKLARI ORQALI MOLİYALASHTIRISH

Kamilova Iroda Xusniddinovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti.

Bank ishi kafedrası dots.nti, PhD

Annotatsiya: Ushbu maqolada yashil (eko) investitsiyalarni tijorat banklari orqali moliyalashtirishning nazariy va amaliy jihatlari o'rganiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 2-iyundagi PQ-183-sonli qaroriga muvofiq, moliyaviy tizimda ekologik barqarorlikni ta'minlash, yashil iqtisodiyotga o'tish va banklar faoliyatini ushbu yo'nalishda transformatsiya qilish dolzarb masalaga aylangan. Maqolada tijorat banklarining yashil loyihalarni moliyalashtirishdagi roli, ekologik kreditlash instrumentlari, ularning iqtisodiy samaradorligi va xalqaro tajribalar bilan taqqoslash asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy va xalqaro huquqiy baza, tijorat banklarining institutsional salohiyati va ularning "yashil" portfellarini kengaytirish imkoniyatlari muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari asosida O'zbekiston sharoitida yashil moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: yashil investitsiya, ekologik moliyalashtirish, tijorat banklari, barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik, yashil iqtisodiyot, kredit riski, moliyaviy barqarorlik, ESG-mezonlari, energiya samaradorligi, bank strategiyasi, ekologik audit, qarz portfeli, xalqaro moliya, davlat siyosati, karbon izlari, qayta tiklanuvchi energiya, ekologik loyihalar.

Abstract: This article explores the theoretical and practical aspects of financing green (eco) investments through commercial banks. In accordance with Presidential Decree No. PQ-183 of June 2, 2023, ensuring ecological sustainability in the financial system, transitioning to a green economy, and transforming the operations of banks in this direction have become urgent issues. The article analyzes the role of commercial banks in financing green projects, the instruments of ecological lending, their economic effectiveness, and draws comparisons with international practices. Furthermore, it discusses the national and international legal frameworks, the institutional capacity of commercial banks, and opportunities to expand their green portfolios. Based on the research findings, recommendations are proposed to improve green financing mechanisms in the context of Uzbekistan.

Key words: green investment, ecological financing, commercial banks, sustainable development, environmental safety, green economy, credit risk, financial stability, ESG criteria, energy efficiency, banking strategy, ecological audit, loan portfolio, international finance, public policy, carbon footprint, renewable energy, environmental projects.

Аннотация: В статье изучаются теоретические и практические аспекты финансирования «зелёных» (эко) инвестиций через коммерческие банки. В соответствии с постановлением Президента Республики Узбекистан №PQ-183 от 2 июня 2023 года, обеспечение экологической устойчивости в финансовой системе, переход к «зелёной» экономике и трансформация банковской деятельности в данном направлении становятся актуальными задачами. В статье анализируется роль коммерческих банков в финансировании экологических проектов, инструменты «зелёного» кредитования, их экономическая эффективность, а также проводится сопоставление с международным опытом. Также рассматриваются национальные и международные правовые основы, институциональные возможности коммерческих банков и перспективы расширения их «зелёного» портфеля. На основе результатов исследования даны предложения по совершенствованию механизмов «зелёного» финансирования в условиях Узбекистана.

Ключевые слова: зелёные инвестиции, экологическое финансирование, коммерческие банки, устойчивое развитие, экологическая безопасность, зелёная экономика, кредитные риски, финансовая стабильность, ESG-критерии, энергоэффективность, банковская стратегия, экологический аудит, кредитный портфель, международные финансы, государственная политика, углеродный след, возобновляемая энергия, экологические проекты.

KIRISH

So'nggi yillarda global miqyosda ekologik muammolar, iqlim o'zgarishi va tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanish oqibatlari jamiyat va iqtisodiyot uchun jiddiy tahdid bo'lib qolmoqda. Aynan shunday sharoitda iqtisodiyotni ekologik jihatdan barqaror asosda rivojlantirish, "yashil iqtisodiyot" tamoyillariga o'tish dolzarb vazifa sifatida maydonga chiqmoqda. Bu borada moliyaviy sektor, xususan tijorat banklari muhim o'rin tutadi. Chunki ular moliyalashtirish resurslari orqali ishlab chiqarish jarayoniga bevosita ta'sir ko'rsata oladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 2-iyundagi PQ-183-sonli "Yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish va ekologik barqarorlikni ta'minlashga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorida:

“Banklar tomonidan ekologik toza va energiya tejamkor texnologiyalarni moliyalashtirish bo'yicha alohida kredit liniyalari joriy qilinadi, yashil investitsiyalar uchun moliyaviy resurslarni jalb qilishda xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik kengaytiriladi,” – deyilgan.

Ushbu normativ-huquqiy hujjat mamlakatda yashil investitsiyalarni rag'batlantirishda tijorat banklarining rolini strategik darajada ko'tarishni nazarda tutadi.

Jahon banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Osiyo taraqqiyot banki kabi moliyaviy institutlar yashil moliyalashtirish bo'yicha O'zbekiston bilan faol hamkorlik qilmoqda. Ammo ushbu resurslarning samarali yo'naltirilishi va ichki moliyaviy tizimda integratsiyalashuvi yetarli darajada emas.

Shuningdek, tijorat banklarida ESG (Environmental, Social, Governance) mezonlariga asoslangan moliyalashtirish tamoyillari hali keng joriy etilmagan. Bu esa yashil investitsiyalarning ko'lami va ta'sirchanligini cheklaydi.

Ushbu maqolada yashil investitsiyalarni tijorat banklari orqali moliyalashtirishning amaliy imkoniyatlari, mavjud muammolar, xorijiy tajriba hamda O'zbekiston sharoitida samarali mexanizmlarni joriy etish masalalari chuqur o'rganiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi uchun ekologik omillarni inobatga olgan holda moliyalashtirish tizimini shakllantirish zarurati mavjud. Bu borada yurtimiz olimlari tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlar yashil (eko) investitsiyalarni rivojlantirishda tijorat banklarining tutgan o'rni va imkoniyatlarini keng ochib beradi. Iqtisodchi olim D. Xolboyeva yashil iqtisodiyotga o'tishda bank-moliya sektorining ekologik loyihalarni moliyalashtirishdagi strategik ahamiyatini ta'kidlab, bu boradagi normativ-huquqiy bazani mustahkamlash zarurligini alohida ko'rsatadi [1]. Shuningdek, T. Ismoilov O'zbekistonda barqaror rivojlanish tamoyillarini moliyalashtirishda tijorat banklarining kredit siyosati ekologik mezonlar bilan uyg'unlashtirilishi lozimligini qayd etadi. Uning fikricha, bu orqali ishlab chiqaruvchilarni ekologik javobgarlikka jalb etish imkoniyati ortadi [2]. Sh. Qurbonov esa o'z tadqiqotlarida bank kreditlarining ekologik monitoringini joriy etish zarurligini bildirgan holda, bank tizimida ESG-mezonlarga asoslangan baholash standartlarini ishlab chiqishni taklif etadi [3]. N. Usmonov esa iqtisodiy siyosatni ekologik mezonlar bilan uyg'unlashtirishda «yashil banklar» konsepsiyasini joriy etish bo'yicha xorijiy tajriba (Germaniya, Xitoy, Yaponiya) asosida ilmiy izohlar beradi [4]. M. Yusupov tijorat banklarining yashil energiya loyihalarini moliyalashtirishda davlat kafolatlarining mavjud emasligi muammoni chuqurlashtirishini ta'kidlab, sug'urta mexanizmlarini joriy etishni taklif etadi [5]. Z. Olimova o'z izlanishlarida yashil obligatsiyalar va ularning bank kapitali tarkibidagi ulushi to'g'risida ma'lumot beradi hamda bu vosita orqali investorlarni ekologik loyihalarga jalb qilish mumkinligini ko'rsatadi [6]. H. Toshpulatov esa xalqaro moliya institutlari (Jahon banki, EBRD) bilan banklar o'rtasidagi hamkorlikda yuzaga kelayotgan texnik va huquqiy to'siqlarni tahlil qilgan [7]. X. Matkarimovning tadqiqotlariga ko'ra, mamlakatda yashil loyihalarni baholash mezonlari mavjud emasligi sababli ko'plab tijorat banklari bu boradagi tashabbuslarni o'z zimmasiga olishga jur'at etmayapti [8]. O. Rahimova tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini saqlagan holda yashil loyihalarni moliyalashtirish uchun davlat tomonidan subsidiya va grantlar ajratilishi kerakligini ta'kidlaydi [9].

B. G'ulomov ekologik xavf va moliyaviy tavakkalchilik o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilib, bank risk-menejment tizimida ushbu mezonlarni kiritish zarurligini ilgari suradi [10]. Shuningdek, M. Zokirov ekologik loyihalarni moliyalashtirishda tijorat banklarining o'z ichki siyosatlarini qayta ko'rib chiqishlari zarurligini, xususan, ekologik audit bo'limlarini joriy etishni taklif qiladi [11]. T. Mirzayev esa O'zbekistonning 2030-yilgacha bo'lgan barqaror rivojlanish strategiyasiga muvofiq, banklar yashil transformatsiyani asosiy ustuvorlik sifatida qabul qilishi lozimligini ko'rsatadi [12].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda yashil investitsiyalarni tijorat banklari orqali moliyalashtirishning samaradorligini aniqlash, mavjud muammolarni aniqlash va takomillashtirish yo'llarini ishlab chiqish asosiy maqsad qilib belgilandi. Shu boisdan, tadqiqotda iqtisodiy-statistik, tahliliy, qiyosiy va sistemali yondashuvlar uyg'unlashtirildi.

1. Tadqiqot obyekti va predmeti

Tadqiqot obyekti sifatida O'zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan tijorat banklari tanlandi. Predmet esa ushbu banklar tomonidan amalga oshirilayotgan yashil (eko) investitsiya loyihalarini moliyalashtirish amaliyoti va uni takomillashtirish imkoniyatlaridir.

2. Ma'lumotlar bazasi

Tadqiqotda quyidagi ma'lumotlar bazasidan foydalanildi:

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-183-sonli qarori (2023-yil 2-iyun);

Markaziy bank va Iqtisodiy taraqqiyot vazirligi tomonidan chop etilgan yillik hisobotlar;

2020–2024-yillarga oid tijorat banklarining rasmiy moliyaviy hisobotlari;
Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va Yevropa tiklanish va taraqqiyot bankining O'zbekistonga oid ekologik moliyalashtirish ma'lumotlari;

Ilmiy maqolalar, OAK ro'yxatiga kiritilgan jurnallardagi tahliliy manbalar.

3. Ilmiy yondashuvlar va usullar

Tadqiqotda quyidagi yondashuvlar qo'llanildi:

a. Iqtisodiy-statistik tahlil

Tijorat banklarining yashil kreditlar bo'yicha 2020–2024 yillar oralig'idagi statistik ma'lumotlari tahlil qilindi. Kredit hajmlari, foiz stavkalari, ajratilgan sohalar (energiya tejamlor qurilmalar, qayta tiklanuvchi energiya, chiqindi qayta ishlash), muddat va xavf darajasi bo'yicha segmentlarga ajratildi.

b. Qiyosiy tahlil

O'zbekiston banklarining yashil moliyalashtirish amaliyoti Xitoy, Germaniya, Janubiy Koreya va Qozog'iston tajribalari bilan qiyoslab o'rganildi. Ayniqsa, Xitoydagi "Green Credit Guidelines" hamda Yevropa Ittifoqining "EU Green Bond Standard" modeli asos sifatida olindi.

c. SWOT-tahlil

Tijorat banklarining yashil investitsiyalarni moliyalashtirishdagi kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlar va tahdidlar aniqlanib, SWOT jadvali shakllantirildi.

d. So'rovnoma va ekspert baholash

Toshkent va viloyatlardagi 10 ta yirik tijorat banklarida faoliyat yuritayotgan 30 nafar moliyaviy menejer va kredit mutaxassislari o'rtasida so'rovnoma o'tkazildi. Shuningdek, 5 nafar iqtisodchi-olim va 2 nafar EBRD vakilining ekspert fikrlari tahlilga kiritildi.

e. Normativ-huquqiy tahlil

O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga oid qonunlari, Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, Markaziy bank yo'riqnomalari asosida huquqiy baza o'rganildi.

4. Tadqiqotning nazariy asoslari

Tadqiqot P. Samuels (2020) tomonidan ilgari surilgan «Eco-Finance Integration» modeliga asoslangan. Bu modelga ko'ra, banklar ekologik va ijtimoiy mezonlarni kredit portfeliga integratsiyalash orqali moliyaviy barqarorlikka erishadi. Shu bilan birga, mahalliy olimlar – D. Xolboyeva, N. Usmonov, Sh. Qurbonovlarning ishlanmalari nazariy asos sifatida xizmat qildi.

5. Tadqiqot chegaralari

Tadqiqot faqat O'zbekiston Respublikasi hududida faoliyat yuritayotgan tijorat banklarini qamrab oladi. Moliyalashtirishning boshqa kanallari (sug'urta, fond bozori, davlat byudjeti) ko'rib chiqilmagan.

6. Ishlab chiqilgan model

Tadqiqot doirasida "Bank-Yashil Investitsiya" modeli ishlab chiqildi. Bu modelda bankning moliyaviy ko'rsatkichlari (kapital yetariligi, kredit portfeli sifati), tashqi omillar (davlat kafolatlari, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik) va ichki omillar (riskni boshqarish, ESG tamoyillari) integratsiyalangan.

7. Tadqiqot ishonchiligi va cheklovlar

Ma'lumotlar rasmiy statistik bazalardan olingan bo'lib, ularning aniqligi hamda izchil tahlili ta'minlandi. Shu bilan birga, ba'zi banklar yashil kreditlar bo'yicha batafsil ochiq ma'lumot bermagani sababli ayrim holatlarda eksperimental qiymatlar asosida tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yashil (eko) investitsiyalarni tijorat banklari orqali moliyalashtirish bo'yicha o'tkazilgan tahlillar quyidagi muhim natijalarni ko'rsatdi.

Jadval 1. Tijorat banklarining yashil kreditlar hajmi (2020–2024)

Yil	Milliy Bank (mlrd so'm)	Ipoteka Bank (mlrd so'm)	Asaka Bank (mlrd so'm)	Hamkorbank (mlrd so'm)	Qishloq Qurilish Bank (mlrd so'm)	Umumiy hajm (mlrd so'm)	O'sish sur'ati (%)
2020	120	90	75	40	35	360	—
2021	180	140	110	60	55	545	51.4
2022	260	200	160	95	80	795	45.9
2023	370	280	230	140	120	1140	43.4
2024	500	360	300	190	160	1510	32.5

Jadval 1 dan ko'rinib turibdiki, O'zbekiston tijorat banklarining yashil kreditlar hajmi yildan-yilga sezilarli darajada oshgan. 2020-yilda jami 360 mlrd so'm bo'lgan yashil kreditlar hajmi 2024-yilga kelib 1510 mlrd so'mga yetgan. O'sish sur'ati eng yuqori darajaga 2021-yilda (51,4%) yetgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 32,5% ga tushgan. Bu holat banklar yashil kreditlash strategiyasini bosqichma-bosqich kengaytirayotganini ko'rsatadi, biroq o'sish sur'atlari pasaymoqda.

Milliy Bank, Ipoteka Bank va Asaka Banklar yetakchi o'rinda turibdi. Ayniqsa, Milliy Bank 2024-yilda 500 mlrd so'mlik yashil kredit ajratgan.

Jadval 2. Yashil kreditlarning asosiy yo'nalishlari bo'yicha taqsimoti (2024)

Yo'nalish	Kredit hajmi (mlrd so'm)	Ulash (%)
Qayta tiklanuvchi energiya	480	31.8
Energiya tejamkor texnologiyalar	390	25.8
Chiqindilarni qayta ishlash	220	14.6
Yashil qurilish	140	9.3
Transportni modernizatsiyalash	100	6.6
Suv tejovchi texnologiyalar	90	6.0
Ekologik texnologiyalarni ishlab chiqarish	90	6.0

Jadval 2da 2024-yil holatiga ko'ra, tijorat banklarining yashil kreditlari eng ko'p quyidagi yo'nalishlarga ajratilgan:

Qayta tiklanuvchi energiya – 480 mlrd so'm (31.8%);

Energiya tejamkor texnologiyalar – 390 mlrd so'm (25.8%);

Chiqindilarni qayta ishlash – 220 mlrd so'm (14.6%).

Ushbu raqamlar banklar energiya samaradorligini oshirish va muqobil energiya ishlab chiqarishni moliyalashtirishni ustuvor deb bilayotganini anglatadi. Shu bilan birga, ekologik qurilish va suv tejovchi texnologiyalar hali keng moliyalashtirilmagan.

Jadval 3. Tijorat banklarining yashil kreditlashdagi asosiy muammolari

Bank nomi	Risk tahlili yo'qligi	Davlat kafolat yo'qligi	Kadrlar yetishmovchiligi	ESG tamoyillari mavjud emas	Qimmatli moliyaviy resurslar	Hisobot standartlari yo'q	Texnik yordam yo'qligi
Milliy Bank	Ha	Ha	Yo'q	Ha	Ha	Ha	Ha
Ipoteka Bank	Ha	Ha	Ha	Ha	Ha	Yo'q	Ha
Asaka Bank	Yo'q	Ha	Ha	Yo'q	Ha	Yo'q	Ha
Hamkorbank	Ha	Ha	Ha	Ha	Yo'q	Ha	Ha
Qishloq Qurilish Bank	Ha	Ha	Yo'q	Ha	Yo'q	Ha	Yo'q
Agrobank	Yo'q	Yo'q	Yo'q	Yo'q	Ha	Ha	Ha
Turonbank	Ha	Yo'q	Ha	Ha	Yo'q	Ha	Ha

Jadval 3 asosida, ko'plab tijorat banklar yashil kreditlarni ajratishda quyidagi muammolarga duch kelmoqda: Risk tahlili yo'qligi: 7 ta bankdan 5 tasi bu mezonni bajarmagan. Bu esa, kredit sifatining baholanishi murakkab kechayotganini ko'rsatadi.

Davlat kafolatlarining mavjud emasligi: Milliy, Ipoteka, Asaka, Hamkor va Qishloq Qurilish banklari bu kamchilikni tan olgan.

ESG tamoyillarining joriy etilmaganligi: 5 ta bank ESG (atmosfera, ijtimoiy, boshqaruv) standartlarini o'z kredit siyosatiga qo'shmagan.

Moliyaviy resurslar yetishmovchiligi va qimmatligi, texnik yordam va hisobot standartlari yo'qligi ham asosiy to'siqlardan biri hisoblanadi.

Ushbu muammolar banklar tomonidan ekologik loyihalarni to'liq moliyalashtirishni cheklab qo'ymoqda. Ayniqsa, risk baholash va ESG mezonlarining yo'qligi uzoq muddatli investitsiyalar uchun tavakkalchilikni oshirmoqda.

Natijalar shuni ko'rsatadiki:

Banklar yashil kreditlashni kengaytirmoqda, biroq bu jarayon strukturaviy muammolar bilan to'qnash kelmoqda.

Kredit portfellarining asosiy qismi energiya samaradorligi va qayta tiklanuvchi energiyaga qaratilgan.

Tizimli muammolarni hal qilish uchun davlat tomonidan kafolatlar, standartlar va texnik yordam dasturlari zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yashil (eko) investitsiyalarni tijorat banklari orqali moliyalashtirish iqtisodiyotni ekologik barqarorlik tomon yo'naltirishda muhim vosita hisoblanadi. Bugungi kunda ushbu sohada ayrim ijobiy siljishlar kuzatilayotgan bo'lsa-da, mavjud holat ko'plab tizimli muammolar bilan to'qnash kelmoqda.

Yashil moliyalashtirishning salohiyatidan to'liq foydalanish uchun banklar moliyaviy, texnik, institutsional va malakaviy jihatdan o'z imkoniyatlarini kengaytirishlari zarur. Amalga oshirilgan tahlillar asosida quyidagi xulosalar chiqarildi:

Tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan yashil kreditlar hajmi yildan-yilga ortib bormoqda, biroq bu o'sish hali barqaror tizim shakllanayotganini anglatmaydi. Kreditlar asosan energetika va energiya samaradorligi sohalariga yo'naltirilgan, boshqa ekologik loyihalar esa yetarli darajada qamrab olinmagan.

Yashil kreditlar ajratishda yuzaga kelayotgan muammolar — ESG tamoyillarining yetishmasligi, ekologik risklarni baholash tizimining mavjud emasligi, texnik ekspertizaga bo'lgan ehtiyoj, moliyaviy resurslarning cheklanganligi va xalqaro moliya institutlari bilan to'liq hamkorlik qilinmayotgani — tizimli islohotlarni talab etadi.

Yashil loyihalarni moliyalashtirishda banklar tomonidan mustaqil mexanizmlar, maxsus baholash mezonlari va hisobot standartlari ishlab chiqilmagan. Bu esa loyihalarning shaffofligi va monitoring samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Yuqoridagi muammolarni bartaraf etish va yashil investitsiyalarni rivojlantirish maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Tizimlashtirilgan baholash mezonlarini joriy etish

Banklarda ekologik loyihalarni moliyalashtirish uchun maxsus baholash mezonlari, indikatorlar va reyting tizimlari ishlab chiqilishi zarur.

Riskni tahlil qilishda ekologik xavflar alohida ko'rsatkich sifatida kiritilishi lozim.

2. Moliyaviy mexanizmlarni kengaytirish

Tijorat banklari tomonidan yashil obligatsiyalar va maxsus moliyaviy instrumentlardan foydalanish imkoniyatlari o'rganilishi kerak.

Xalqaro moliyaviy institutlar bilan ishlash bo'yicha alohida ekspert guruhlarini shakllantirilishi maqsadga muvofiq.

3. Malakali kadrlar tayyorlash

Yashil moliya bo'yicha ixtisoslashgan kadrlar tayyorlash uchun malaka oshirish kurslari va ichki treninglar yo'lga qo'yilishi lozim.

Bank xodimlari uchun ekologik loyihalarning iqtisodiy tahlili bo'yicha amaliy ko'nikmalar berilishi kerak.

4. Hisobot va monitoring tizimini takomillashtirish

Har bir yashil kredit loyihasi bo'yicha aniq, ochiq va tahliliy hisobotlar yuritilishi shart.

Bu hisobotlar nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlar, balki ekologik samaradorlikni ham o'z ichiga olishi lozim.

5. Yashil portfellarni diversifikatsiya qilish

Kredit resurslarini faqat energetika emas, balki chiqindilarni qayta ishlash, ekologik transport, suv resurslarini boshqarish kabi boshqa yo'nalishlarga ham kengaytirish kerak.

Shu orqali risklar kamayadi, portfel barqarorligi ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Xolboyeva D. "Yashil iqtisodiyotda bank-moliya tizimining o'rni", *Iqtisodiyot va moliya* jurnali, 2022.
2. Ismoilov T. "Tijorat banklari faoliyatida ekologik moliyalashtirish tamoyillari", *Moliyaviy tahlil*, 2023.
3. Qurbonov Sh. "Banklar kredit siyosatida ekologik mezonlar", *Barqaror taraqqiyot*, 2021.
4. Usmonov N. "Xalqaro tajribada yashil banklar va O'zbekiston sharoiti", *Tashqi iqtisodiy aloqalar*, 2023.
5. Yusupov M. "Energetika loyihalari uchun yashil moliyalashtirish mexanizmlari", *Moliyaviy bozorlar tahlili*, 2021.
6. Olimova Z. "Yashil obligatsiyalar va ularning bank tizimidagi roli", *Bank ishi*, 2022.
7. Toshpulatov H. "Xalqaro institutlar bilan moliyaviy hamkorlikdagi muammolar", *Iqtisodiy xavfsizlik*, 2022.
8. Matkarimov X. "Tijorat banklarida yashil loyiha baholash mezonlari", *Yangi iqtisodiy yondashuvlar*, 2023.
9. Rahimova O. "Davlat moliyaviy yordamining yashil investitsiyalarga ta'siri", *Moliya va soliq*, 2022.
10. G'ulomov B. "Bank risklarini ekologik omillar bilan baholash", *Risk menejment*, 2021.
11. Zokirov M. "Ekologik auditni bank tizimiga joriy etish zarurati", *Barqaror iqtisodiyot*, 2023.
12. Mirzayev T. "2030 strategiyasi va banklar roli", *Barqaror rivojlanish istiqbollari*, 2022.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>